

Livemuziek voor ziekenhuispatiënten: de buitenwereld naar binnen

Livemuziek aan het ziekenhuisbed kan het herstel van patiënten positief beïnvloeden. Ook de musici zelf en ziekenhuismedewerkers kunnen er baat bij hebben, zo blijkt uit eerste resultaten van een onderzoek in Groningen.

Achtergrond

Krista Pyykönen

Een koude decembermorgen in Groningen. Een patiënt ligt op haar ziekenhuisbed onder de dekens. Ze is herstellende van een operatie en overall zit ze nog vast aan slangen en monitoren. Ze kijkt uit het raam. Het sneeuwt zacht. Drie musici - een cellist, een fluitiste en een klarinettist - lopen op de gang van de ziekenhuisafdeling, langs kamers met open of dichte deuren. Ergens piept een monitor. De musici kloppen op de deur van de kamer van de patiënt en vragen of ze wat muziek zou willen horen. Ze zegt ja en de musici gaan de kamer in.

Als de muzikanten rond haar bed gaan staan, zegt de vrouw: „Mijn verzoek voor vandaag is een klassiek stuk over de winter. Omdat ik wel kan zien dat het winter is, maar dat hier niet kan voelen.” De kleine kamer vult zich met klanken van het *largo*, uit *Winter van De vier jaargetijden* van Antonio Vivaldi. Een paar mensen van het verplegend personeel staan bij de deur te luisteren. Ook observeren zij hoe de patiënt op de muziek reageert. Het is een moment van rust en stilte voor iedereen die er op dat moment bij is.

De muzikale ontmoeting zoals hierboven beschreven is een van de vele tussen professionele musici en patiënten en verplegend personeel van de drie chirurgische afdelingen van het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) in het onderzoeksproject Meaningful Music in Health Care (MiMiC). Dit is een gezamenlijk onderzoeksproject van onderzoekers van het lectoraat Lifelong Learning in Music (LLM) van het Prins Claus Conservatorium van de Hanzehogeschool Groningen en de chirurgische afdeling van het UMCG.

De onderzoekers van het lectoraat kijken naar de praktijk op drie verschillende manieren. Promovendi Karolien Dons en Krista Pyykönen en LLM-lector Rineke Smilde doen onderzoek naar de interacties van

de musici in deze context, de betekenis ervan voor de ziekenhuismedewerkers en de professionele ontwikkeling van de musici in deze praktijk. De onderzoekers van het UMCG bestuderen via fysieke metingen het effect van de muzikale sessies op patiënten. Daarnaast doen ze metingen op een controlegroep en nemen ze enquêtes af.

Alles bij elkaar genomen is het doel van dit gezamenlijke project om uit te zoeken hoe participatieve live muziek sessies kunnen bijdra-

Vaak lieten de optredens patiënten nadenken over hun situatie, vonden ze energie of vergaten ze even de pijn

gen aan het herstel van patiënten die een operatie hebben ondergaan, wat de sessies betekenen voor het verplegend personeel en welk leerproces deze sessies opleveren voor de musici. „Onze muziekoptredens waren niet alleen interactieve concerten. Vaak was het een manier voor de patiënten om na te denken over hun situatie, om energie te vinden, de pijn te vergeten of, eenvoudigweg, om even te worden weggevoerd door de muziek”, zo beschrijft een van de MiMiC-musici haar ervaringen.

Oudere patiënten

Tijdens dit project zijn drie pilots uitgevoerd op drie chirurgische afdelingen van het UMCG, tussen september 2016 en mei 2017. Elke pilot duurde een week, zodat de musici de kans kregen om de patiënten tijdens hun verblijf in het ziekenhuis en de herstelperiode na de operatie te begeleiden. Hoewel

Studenten van het Prins Claus Conservatorium musiceren in het UMCG in Groningen voor een patiënt. Via fysieke metingen wordt het effect van de muzikale sessies op patiënten onderzocht. Foto: Deborah Roffel

de MiMiC-muziek sessies aangeboden werden aan alle patiënten op de drie chirurgische afdelingen, is er bijzondere aandacht voor oudere patiënten met een verhoogde kans op delier of andere complicaties tijdens het herstel.

Resultaten van het onderzoek van het lectoraat LLM zijn bijvoorbeeld de ontwikkeling van een nieuwe praktijk voor professionele musici: deze musici treden niet voor een algemeen publiek op, maar voor een nieuwe, specifieke doelgroep - in dit geval ziekenhuispatiënten - waarbij ze op maat gemaakte muziek maken. Er wordt een nieuwe master module op dit gebied ontwikkeld voor studenten aan het Prins Claus Conservatorium. De ontwikkeling van deze praktijk heeft plaatsgevonden tegelijkertijd met de pilotprojecten in 2016 en 2017 en heeft geleid tot een trainingsprogramma voor muziekstudenten die een masteropleiding volgen.

Betekenisvol

Verschillende afstuderende studenten en alumni van het Prins Claus Conservatorium namen deel aan de training in de herfst van 2016, en in het voorjaar van 2017 deden deze studenten mee aan de praktijkstage binnen de MiMiC-praktijk in het UMCG. De studenten zeggen dat hun ervaringen in het ziekenhuis hen geholpen hebben om nieuwe manieren te vinden zich als musicus met de samenleving te verbinden, en om een betekenisvolle muzikale communicatie tot stand te brengen met hun publiek. Daarnaast ontwikkelen ze ook hun vaardigheden als improvisatoren en musici in een ensemble.

De MiMiC-sessies worden gepland in overleg met een coördine-

De studenten ervoeren in het ziekenhuis een nieuwe manier om zich als musicus met de samenleving te verbinden

rend verpleegkundige van de afdeling. Zo worden patiënten uitgezocht om deel te nemen aan de muzikale ontmoetingen, waarbij rekening wordt gehouden met hun persoonlijke situatie en gezondheidstoestand van dat moment. De muziek is eigenlijk evenzeer gericht op de patiënten als op de verpleegkundigen van de afdeling.

Op deze manier ontstaan verschillende lagen van 'persoonsgericht muziek maken', zoals het lectoraat LLM het noemt. De musici spelen arrangementen op maat of zorgvuldig voor de patiënt uitgekozen repertoire van Bach, The Beatles of zelfs van een metalgroep als Metallica. Het initiatief ligt daarbij zowel bij patiënten als musici.

Soms wordt er muziek gemaakt tijdens een behandeling, wat ervaren werd als een positieve afleiding van de soms pijnlijke onderdelen van de zorg. „Fijn om zo zorg te

kunnen bieden”, zei een van de verpleegkundigen die het verband verschoonde van een patiënt terwijl er een wals van Strauss werd gespeeld.

Op andere momenten spelen de musici improvisaties van muziekstukken die op dat moment relevant zijn, met thema's die aansluiten op de belevingswereld van de patiënt, zoals vakantiebestemmingen of landschappen in de buurt van hun huis. „Ik ben nog nooit in Schotland geweest, maar voor mij klinkt dit als Schotland”, zei een patiënt nadat een improvisatie hem had meegevoerd van het ziekenhuisbed naar een landschap ver weg.

Patiënten zeiden dat muziek aan hun bed een krachtige en toch ook intieme ervaring was. Sommigen zeiden dat het hen hielp de stress van de operatie te verwerken, en voor anderen hielp het om emoties te verwerken die ze niet konden uitdrukken. „Het komt binnen”, zei een man tijdens zijn laatste dag in het ziekenhuis, terwijl hij afscheid nam van de musici, en hij voegde daar nog aan toe: „Ik zal aan jullie denken als ik weer thuis ben!”

• Krista Pyykönen is docent aan het Prins Claus Conservatorium en lid van de kenniskring van het lectoraat Lifelong Learning in Music. Pyykönen werkt aan haar doctoraal onderzoek naar de betekenis van participatieve muziekpraktijken voor de gezondheidszorg aan ouderen. Reageren op dit artikel? k.s.p.pyykonen@pl.hanze.nl

• In juli en augustus komen de musici weer terug in het UMCG tijdens het Peter de Grote Festival, onder de noemer Peter de Grote Festival Cares